

Entrevista a Maria Beneyto, premi de les Lletres Valencianes 1992

L'escriptora irreductible

Redescoberta després d'un silenci de gairebé 20 anys, Maria Beneyto, que va ser un nom clau de la literatura valenciana dels seixanta, té al mercat cinc nous llibres i moltes ganes d'escriure i d'arribar al públic. Ara parla per a EL TEMPS sobre la seua obra i algunes figures que la influïren.

Viu en un pis de l'Eixample, amb un gos petit de raça indefinida, "petener", que al llarg de tota l'entrevista no para de bordar i de protegir la propietària. A la terrassa, àmplia, hi ha un drago —"que vam portar de Canàries molt xicotet i mira com s'ha fet"—. Un somriure constant al rostre de Maria Beneyto, i un primer retret: "Jo no estic contra les entrevistes, però crec que el millor per a conèixer un escriptor és llegir la seua obra i comentar-la. Entrevistes, últimament me n'han fetes moltes, però tinc cinc llibres nous al carrer i encara no n'he pogut llegir cap ressenya". Sobre la taula, una antologia publicada pel Consell Valencià de Cultura (CVC), una altra de publicada amb el nom d'*Archi-pielago*, i tres volums més, *Nocturnidad y Alevosía*, publicada en col·laboració entre el CVC i Pre-textos, *Després de soterrada la tendresa*, publicada per Bromera, i *Hojas para algún día de noviembre*, a càrrec de l'Ajuntament de València.

Malgrat el premi de les Lletres Valencianes, que l'escriptora va rebre l'any passat, i aquests cinc nou llibres de poesia, sobre Maria Beneyto pesa encara la marca d'autora poc coneguda. Motiu principal: el temps transcorregut entre la publicació d'aquests llibres, abril del 93 i l'immediatament anterior, 1977.

"Em vaig veure superada per les circumstàncies i

vaig deixar d'interessar tot de colp. Escrivia una poesia molt realista que va tenir el seu temps i la seua vigència, però després no vaig saber evolucionar. Josep M. Castellet m'havia animat molt des que em va conèixer l'any 53, ¡fixa't si fa temps!, quan vaig ser finalista del premi Boscà, i m'havia conduït per un camí. Jo em deixava dur perquè començava i em sembla-

va molt interessant, però després, quan ja creia que havia aconseguit una maduresa en aquesta línia, de sobte canviaren les coses. Castellet mateix va descobrir els *novísimos*, que eren una sensibilitat totalment diferent, i a mi em va causar un desconcert absolut".

Ara Maria Beneyto viu un renovat interès per la seua obra que no deixa de sorprendre-la un poc: "En 1977 vaig publicar *Vidre ferit de sang*, que guanyà el premi Ausiàs March. Jo pensava que aquell seria el meu últim llibre, i que per això havia de ser escrit en valencià. Malgrat el premi, fou rebut amb gelor, cap comentari de ningú. Pensava que ja no escriuria més, però vaig continuar. Ara sembla que aquell estil realista torna una miqueta".

prendre-la un poc: "En 1977 vaig publicar *Vidre ferit de sang*, que guanyà el premi Ausiàs March. Jo pensava que aquell seria el meu últim llibre, i que per això havia de ser escrit en valencià. Malgrat el premi, fou rebut amb gelor, cap comentari de ningú. Pensava que ja no escriuria més, però vaig continuar. Ara sembla que aquell estil realista torna una miqueta".

Maria, que riu cada volta que acaba una frase, recorda els seus inicis, amb una certa vergonya: "El primer llibre que vaig escriure era fet en castellà, es deia *Canción olvidada*. Havia devorat un llibre de la biblioteca de mon pare, *Las mil mejores poesías de la lengua castellana*, i em vaig decidir a fer uns quants poemes seguint els metres i les rimes que allí hi havia. Com a poemes eren molt dolents, però formalment perfectes. La meua mare es gastà, per sorpresa, una part dels diners rebuts d'una herència per a publicar-me el llibre. A mi, em féu tanta vergonya que em vaig imposar

RAFA GIL

"Els *novísimos* em van causar un desconcert absolut".

de continuar escrivint a fi de superar-me”.

Maria, que havia anat a residir a Madrid perquè son pare volia estrenar alguna de les obres teatrals que havia escrit, entrà en la literatura de la mà del castellà. “Mon pare tenia una biblioteca molt completa i cap dels meus germans, tots homes, compartia la seua passió per la literatura. Volgué triomfar com a escriptor teatral, però no pogué. El fet d'haver introduït en mi el verí de la literatura el compensava en certa mesura”.

“De la poesia de Fuster, no se n'ha fet el cas que caldria”.

RAFA GIL

Quan tornà a València, el contacte amb els grups culturals més inquietos havia de provocar, inevitablement, una presa de consciència per la llengua del seu poble que ella no havia rebut per tradició familiar. “Els germans Casp eren els grans animadors culturals de València en aquells anys. Jo crec que tots, fins i tot Fuster mateix, existim un poc per ells. Ells, especialment Vicent, tingueren molt a veure en el fet que jo em reconeguera valenciana i que compreguera que havia d'escriure en la nostra llengua. Ho he dit moltes vegades i no sé si el molesta, però el català que Xavier Casp em va ensenyar, que és el que escric, no és el que ell ara practica...”

Català-castellà. Des del moment que Maria Beneyto va triar de convertir-se en una escriptora bilingüe, va haver d'arrossegar la tensió de ser rebuda amb una certa desconfinança entre els diferents grups d'escriptors: “A Barcelona, casualment, no en tenia cap, de problema. Tant Carles Riba com Espriu comprenien que, per a mi, escriure en castellà era més fàcil i que

el que feia en català era amb un esforç que jo havia triat. Però ací, sí que en vaig tenir. Els meus amics que escrivien en castellà, cada volta que jo publicava en valencià insistien: *Pero si esto no es lo tuyo*. Sempre hi ha hagut una gran divisió entre uns i altres. Ara sembla que hi ha intents a València de reunir els escriptors sense que importe la llengua en la qual escriuen, però crec que tenen una intenció més aviat política, no crec que siguem del tot sincers”.

Premi Joan Senent de novel·la per *La dona forta*, premi internacional Calvina Tassaroli, premi València de Poesia per *Criatura múltiple*, premi Ateneo per *El río viene crecido*, els guardons obtinguts no podien compensar el que no feia una mala distribució i unes edicions limitadíssimes. Ara, redescoberta, entre altres per crítics com Josep Ballester, Maria Beneyto és la primera dona que guanya el premi de les Lletres Valencianes. En rebre'l, va afirmar que trencava així la línia d'un guardó que només havien guanyat homes: “Alguns amics em deien que el guanyaria, però jo pensava que hi havia altra gent que passava primer i que, a més, el fet de ser dona podria ser problemàtic”. La reivindicació del paper de la dona dins el món literari ha estat constant en la vida de Maria Beneyto que, molt sovint, s'ha trobat com l'única representant femenina en tertúlies, grups o editorials... “A més, de joveneta, segons diuen –ara riu un poc més fort– era *guapeta* i tot això. Aquesta circumstància m'obligava a estar sempre a la defensiva; no volia que el meu aspecte influïra en les decisions d'editors o jurats, i per això em presentava a premis on sabia que ningú no em coneixia”.

Amb 68 anys, Maria continua treballant amb intensitat. La concessió del premi de les Lletres, la reedició de la novel·la *La dona forta* i aquests cinc nous llibres al carrer li han donat empenta per a continuar. Bilingüe, en prosa i en vers –“Jo em considere bàsicament poeta, tot i que vaig començar en prosa; però de seguida la poesia em va agarrar i ja no m'ha deixat”–, prepara ara tres llibres de poemes en castellà, *Balneario*, *Poemas para compartir* i *Poemas contigo* i algunes proses en català, a més de col·laboracions en llibres infantils. Continua pensant que l'edició no és el pas final del treball d'un escriptor i vol, ara amb més intensitat que mai, sentir que la seua obra és present entre el públic: “Tinc amics que no poden trobar els meus llibres en les llibreries més importants de València. Els publicats en editorials privades, sí que són fàcils de localitzar, però els que vénen d'institucions tenen una distribució poc efectiva”.

La veu de Maria Beneyto continua activa. Els qui no l'han coneguda encara, tenen ara a l'abast una bona part de la seua obra; i els qui la consideraven una referència inevitable de la literatura valenciana dels 60 hauran d'obrir necessàriament un nou apartat per a parlar de l'obra actual d'aquesta escriptora irreductible.

Jordi Sebastià

Malgrat els problemes, qui acabaria guanyant el premi de les Lletres Valencianes, ja havia decidit que continuaria treballant en el català i aprofundint-ne el coneixement. Dues figures l'hi animaren especialment. Joan Fuster: “Jo l'estimava molt. Un amic comú em diu que ell es burlava de mi; però era el seu caràcter, i no li ho tinc en compte. La seua obra em sembla impressionant i la seua poesia, en especial, m'ha interessat moltíssim. A mi em va fer molta pena que deixara el gènere; crec que té molts poemes excepcionals dels quals no s'ha fet el cas que caldria, potser perquè ell mateix no els donava importància”. I Vicent Andrés Estellés, que sempre li deia: “Maria, tu i jo, de Vallejo i Neruda no ens deslliurem. L'any 53 jo em vaig presentar al premi València de Poesia que donava la Diputació. Vaig guanyar i ell va quedar finalista. Potser va influir-hi el fet que jo presentara una obra en castellà i ell en valencià. Molt amablement va venir a casa a felicitar-me i des d'aquell moment va nàixer una amistat entranyable”.